

БОРИС КУДРИК – ДОСЛІДНИК І КОМПОЗИТОР ЦЕРКОВНОЇ МУЗИКИ

Минуло 120 літ від дня народження талановитого композитора і дослідника української музики, редактора і видавця багатьох творів української церковної музики, професора церковної музики Львівської богословської академії Бориса Кудрика.

Народився 10 червня 1897 р. у місті Рогатині в родині священика Павла Кудрика. Їхній будинок у Рогатині знаходився на вул. Галицькій під № 86 (сьогодні тут музична школа). У родині було четверо дітей: двоє синів і дві дочки. Навчався у місцевій гімназії ім. Володимира Великого. У 1915–1918 рр. навчався на філософському факультеті Віденського університету, де студював музикознавство і німецьку філологію. Водночас навчався в Музичній академії: фортеп'яно, музикологія, композиція, а його професорами були Євсевій Мандичевський, Гвідо Адлер, Егон Веллес, Макс Дітц та ін. Особливо великий вплив на Кудрика мав Мандичевський (1857–1929), українець, який народився під Чернівцями на Буковині в родині греко-католицького священика з Галичини. У Відні проф. Мандичевський уславився як добрий знавець давньої музики, й цю любов до забутих сторінок музичного мистецтва передав Кудрикові: починається його пошукова праця в архівах, приходить розуміння творів давньої музики, глибоке осмислення музично-історичних стилів. А навчання у проф. Адлера дало цілісне бачення історичного розвитку музики, що знайшло своє відображення у багатьох його музикознавчих нарисах, зокрема з української церковної музики.

Після завершення студій повернувся до рідного Рогатина й провів тут декілька років. Та його постійно манить Львів, він жваво цікавиться музичними новинками галицької столиці, діяльністю великих музичних постатей. Поступово формуються його творчі уподобання та музично-стильова спрямованість власної творчості. У листі до композитора Михайла Гайворонського Кудрик признавався, що не бачить себе поза *національною фізіономією*. Проте не хотів би стати *Штраусом від гопаків*, а мріє бути *українським сонатником*.

З 1926 р. Борис Кудрик у Львові викладає історію музики й теоретичні дисципліни у Вищому музичному інституті ім. Лисенка. 1927 р. з'являється його перша більша праця «Українська народна пісня і всесвітня музика», що її видала львівська «Просвіта». Невдовзі під керівництвом проф. Львівського університету Адольфа Хибінського, званого польського музиколога, вихователя великої когорти польських і українських музикознавців, Кудрик починає працювати над дисертацією. Темою дисертаційного дослідження він обирає історію галицької музики ХІХ ст., що формувалася навколо так званої *перемиської школи*; успішний захист дисертації відбувся 20 грудня 1932 р.¹

Наступного року його запрошують до Богословської академії, де він розгортає активну педагогічну та наукову діяльність. Розробляє курс історії української церковної музики, і 1937 р. цей матеріал вийшов окремою книгою². Очолює Інститут церковної музики, діяльності якого надав нового імпульсу.

1930-ті роки є найпліднішими у науковій і творчій діяльності Кудрика. Він пише цілий ряд музичних творів, переважно камерно-інструментальних – струнний квартет, фортеп'янне тріо, фортеп'янні та скрипкові сонати, рондо, варіації, інші твори для скрипки, віолончелі, фортеп'яно. За скрипкову сонату ля мінор 1932 р. отримав нагороду на конкурсі музичної секції Об'єднання українських організацій в Америці. У виконанні відомого скрипаля Романа Придаткевича ця соната здобула популярність як у Галичині, так і в Північній Америці.

Часто виступав у концертах як п'яніст-акомпаніатор, головно зі співачками, зокрема з молодю співачкою Романою Гумінілович, якій присвятив один зі своїх солоспівів. Компонував солоспіви на слова Шевченка, Франка, Лесі Українки, Шашкевича, Федьковича, Лепкого, Уляни Кравченко та ін.

У хоровій творчості переважає патріотична тема: хори «Наша слава на Україна» на сл. В. Самійленка, «За рідний край» на сл. Р. Купчинського, «Вибір Гетьмана» на сл. Шевченка. Серед церковних творів відзначимо «Літургію», псалом «Блажен муж» у переспіві Шевченка, хор «При шелесті стягів і лент» на сл. У. Кравченко – усі створив на відзначення 950-ліття хрещення Руси-України. До 100-ї річниці появи «Русалки Дністрової» komponує ряд хорів на тексти Маркіяна Шашкевича («Похід», «Хваліть, діти,

¹ В. Kudryk. *Dzieje ukraińskiej muzyki w Galicji w latach 1829–1873* / підгот. до друку, вступ і висновки Jurij Jasinowski, Włodzimierz Pilipowicz. Przemyśl 2001.

² Б. Кудрик. *Огляд історії української церковної музики* [= Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові 19]. Львів 1937; перевидання: Львів 1995.

Господа», «Думи мої», «Великий єсть Бог»). Створює обробки народних пісень, а 1943 р. видає пісні УПА у власному опрацюванні.

Активно працює на педагогічній ниві, часто виступає як лектор-музикознавець, зокрема значний резонанс мав його виступ про старогалицьку пісню у 1938 р. З утворенням у Львові Спілки професійних музик (СУПроМ) стає її активним членом. У новоствореній Музикознавчій комісії НТШ, яку очолив С. Людкевич, обраний секретарем. Працює в редакції журналу *Українська музика*. Постійно виступає у пресі як рецензент і публіцист, пише ряд статей про світових композиторів-класиків.

Окремо слід сказати про його монографію *Огляд історії української церковної музики*. Ця праця є першим науковим і систематичним викладом найдавнішого і найтривалішого етапу розвитку нашої професійної музики, починаючи від її зародження у Княжу добу і завершуючи 20–30 роками ХХ ст. Праця засвідчує високий професіоналізм Кудрика-музикознавця та його добрі знання музично-історичного контексту. Цілком слушно акцентує свою увагу на найбільш вартісних з мистецького погляду творах і найбільше – на майстрах *золотої доби*: Березовському, Бортнянському, Веделі. Він вперше вводить такі музично-історичні окреслення нашої минушини, як *золота доба української музики* (друга половина ХVIII ст.), *перемиська школа* (середина ХІХ ст.), які міцно увійшли у новітню українську історіографію.

Після «золотого вересня», у 1939–1941 рр. працює у Державній консерваторії та Музичному училищі, стає членом Спілки композиторів України. 1940 р. у складі львівської делегації бере участь у з'їзді композиторів України в Києві, де знайомиться з провідними наддніпрянськими та російськими композиторами.

За часів німецької окупації Кудрик співпрацює з Оперним театром, розважальним театром малих форм *Веселий Львів*, виступає як рецензент цікавіших музичних подій у Львові. 1944 р. виїжджає до Відня, а 14 травня 1945 р., після того як Червона армія захопила Відень, його заарештовують, відправляють до Львова та засуджують до 10 років тюремного ув'язнення, яке відбував у таборі на станції Потьма в Мордовії. 8 грудня 1951 р. він важко захворів на пневмонію, ускладнену гіпертонією, і помер 29 березня 1952 року.

Борис Кудрик знову повертається до нас. Понад 20 літ тому, 1994 р., було опубліковано нарис Василя Витвицького про Кудрика³, 1995 р. –

³ В. Витвицький. Життєвий шлях Бориса Кудрика // *Бібліографія українознавства*, вип. 2: *Бібліографія та джерела музикознавства*. Львів 1994, с. 68–74.

передруковано згадану вище працю з історії церковного співу та докторську працю⁴. В останні роки в архівах КДБ віднайдено матеріали до його біографії, укладено повну бібліографію наукових публікацій і рецензій, нотографію, досліджується наукова і композиторська спадщина⁵. У ювілейному числі квартальника *Українська музика* (1–2), присвяченому 200-літтю Михайла Вербицького, опубліковано декілька статей Кудрика про Ювілята та його добу⁶.

Віriamo, що знову зазвучить музика Бориса Кудрика, і ми глибше пізнаватимемо його наукову, музично-критичну та публіцистичну спадщину.

Наталія Толошняк

⁴ В. Kudryk. *Dzieje Ukrainńskiej muzyki w Galicji w latach 1829–1873*.

⁵ Н. Толошняк. Музично-теоретична спадщина Бориса Кудрика // *Матеріали до мистецтвознавства*. Київ 2002, с. 93–95; її ж. Жанрово-стилістичні особливості хорової спадщини Бориса Кудрика // *Вісник Прикарпатського університету: Мистецтвознавство* V. Івано-Франківськ 2003, с. 74–83.

⁶ Б. Кудрик. *Борис Кудрик*. Перший наш хор в Галичині: в соті роковини його заснування в Перемишлі (1829–1929); його ж. Церковні хори Михайла Вербицького; його ж. Вечір старогалицької пісні; його ж. «Ми в луг підем всі з косами»: Музично-історична фільма з галицького бідермаєру // *Українська музика* (2015/1–2), с. 109–122.